Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry **www.sakl.fi**
Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf **sakl@sakl.fi**

Lapinjärvi 10.10.2016

Eduskunta
valtionvarainvaliokunnan maatalousjaosto

Viite HE 134/2016 vp.

Valtion talousarvio vuodelle 2017 – kalatalous

Suomen Ammattikalastajaliitto (SAKL) antaa seuraavan lausunnon otsikkoasiasta.

1. Yleistä

Hallitusohjelmassa elinkeinokalatalous ja etenkin ammattikalastus on valitettavasti jäänyt vähälle huomiolle. Tämä näkyy myös hallituksen ehdotuksessa vuoden 2017 talousarvioksi.

K**otimaisen kaupallisesti pyydetyn kalan osuus kokonaiskulutuksesta on enää noin 6 %,** ja vähittäiskaupassa oleva kala on yhä useammin tuontikalaa. Tällä hetkellä I luokan kaupallisia kalastajia merialueella on noin 320 ja sisävesillä noin 200. SAKL arvioi, että kalastuksessa ammatinharjoittajien määrän vähentyminen jatkuu lähivuosina voimakkaana. Uusien kalastajien tulo alalle on vähäistä. Tilanne tulee näkymään niin kalastajien kuin kauppaan tulevan kalankin määrässä tulevina vuosina ja tehtävämme tarjota kotimaista kalaa kuluttajille vaarantuu. Tämä kehitys vähentää entisestään kotimaisen kaupallisesti pyydetyn kalan osuutta kalan kulutuksesta.

Talousarvion tavoitteet kalatalouselinkeinojen osalta (”kalatalouselinkeinot ja kalatalousyritykset uudistuvat, kasvavat ja niiden kilpailukyky paranee”) ovat hyvin kannatettavia, mutta tulokset ovat tähän mennessä jääneet sangen laihoiksi.

2. Sininen biotalous

Hallitus aikoo ilmoituksensa mukaan ”vauhdittaa sinistä biotaloutta, joka tähtää vesiluonnonvarojen monipuoliseen hyödyntämiseen. Uutta kasvua haetaan esimerkiksi vesiviljelystä ja suomalaisen vesiosaamiseen perustuvasta viennistä”. Sininen biotalous on osa hallituksen biotalouden ja puhtaiden ratkaisujen kärkihankekokonaisuutta ja tarkoitukseen varataan ensi vuoden talousarviossa määräraha. Panostus siniseen biotalouteen on myönteinen asia. **Ministeriön sinisen biotalouden suunnitelmissa kalastus on valitettavasti jäänyt vaatimattomaan rooliin.**

Silakka ja kilohaili ovat ammattikalastuksen tärkeimmät saalislajit sekä saaliin määrässä että arvossa mitattuna. **EU:n ja Venäjän välinen kauppasota (pakotteet/vastapakotteet) ovat lopettaneet silakan ja kilohailin viennin Venäjälle**. Silakan ja kilohailin saaliista on vajaa kolmannes viety Venäjälle, joten pakotteet vaikuttavat voimakkaasti kalatalouteen. Vastaavat

määrät on kuitenkin pystytty markkinoimaan muualle, mutta valitettavasti huomattavasti alhaisempaan hintaan. **Talousarvioon kirjattu näkemys, että kaupallisen tuotannon arvo nousee 2016 ja 2017, on epärealistinen**. Näin etenkin kun tärkeän asiakasryhmän, eli turkistalouden suhdannenäkymät ovat tällä hetkellä heikot.

Kotimainen kalajauhotuotanto ja kalankasvatuksen Itämeri-rehu antaa etenkin avomerikalastajille uuden markkinavaihtoehdon. Tätä on pidettävä hyvin myönteisenä asiana.

Näiden satsausten lisäksi **pitäisi huolehtia siitä, että kalastuksen perusedellytykset ovat kunnossa ja että meillä Suomessa on kalastusyrittäjiä myös jatkossa**. On oltava mahdollista toimia kannattavasti myös rannikkokalastuksessa ja ministeriön toimista saa valitettavasti käsityksen, että rannikkokalastusta ei lueta osaksi sinistä biotaloutta. Jos toimintamahdollisuuksia kavennetaan edelleen, jäävät alukset laitureihin ja kuluttajalla ei ole mahdollista saada kotimaista luonnonkalaa. Kalanjalostuksella on puute kotimaisesta luonnonkalasta. Tilanne on merkillinen ja kansantalouden kannalta valitettava: **kotimaisen pyydetyn kalan kysyntä lisääntyy, mutta tuotantoedellytyksiä ei ole saatu sellaiseen kuntoon, että kysyntään pystyttäisiin vastaamaan**.

3. Suomen toimintaohjelma

Vuosien 2014–2020 **EMKR:n Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelman** tukimahdollisuudet (mm. investointien osalta) kaupalliselle kalastukselle ovat hyvin rajalliset. Sen lisäksi ohjelman **käynnistyminen on ollut todella hidasta**. Tukihakemuksien jättäminen (investoinnit ja kehittämistoimet) nk. Hyrrä-järjestelmän kautta on monien ongelmien jälkeen alkanut toimimaan paremmin, mutta edelleen on **teknisiä ongelmia ja hitautta asioiden käsittelyssä**. Suomalaiselle hallinnolle toimivien tietojärjestelmien rakentaminen näyttää olevan hankalaa. **Byrokratian vähentäminen ei myöskään ole edennyt**, päinvastoin.

Elinkeinoa huolestuttaa myös suuresti siirtyminen niin kutsuttuun maakuntamalliin ja kalataloushallinnon asema siinä. Vaikka parantamista edelleen on, **äskettäin luotu kolmen kala-ELY:n perustaminen on luonut selkeyttä hallintoon**. Toivomme, että tämä hallintomalli säilyy ja ettei luoda uutta pirstaleista hallintoa kalatalousasioissa.

Toimintaohjelman onnistunut ja tehokas soveltaminen voi parantaa kalastuselinkeinon edellytyksiä. Monet asiat ovat kuitenkin kiinni kansallisesta päätöksenteosta ja kalastuspoliittisista ratkaisuista, kuten 1.1.2016 voimaan astuneen kansallisen kalastuslain ja sen perusteella annetun kalastusasetuksen toimeenpanosta sekä muusta kalastuslainsäädännöstä, esimerkiksi uuden tulevan YKP-lain ja lohiasetuksen sisältö. **Kalastuslainsäädännössä ja sen toimeenpanossa on turvattava kaupallisen kalastuksen toimintaedellytykset**. Kaupallinen kalastus jää valitettavasti tällä hetkellä toissijaiseen asemaan hallituksen politiikassa.

4. Hylje ja merimetso

Harmaahylkeen ja merimetson kasvaneet kannat heikentävät ammattikalastuksen toimintaedellytyksiä ja etenkin hylje on suurin yksittäinen ammattikalastuksen toimintaan rannikolla vaikuttava tekijä. Näiden kysymysten osalta ei valitettavasti ole saatu konkreettista parannusta aikaan viime vuosien aikana ja talousarviossa ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota asiaan. Uuden toimintaohjelmakauden (2014–2020) korvattavaksi tulee ainoastaan hylkeiden

saalille aiheuttamat vahingot, ja yhä suurempi osa vahingoista jää yrittäjien vastuulle. Tämä korostaa entisestään hylkeen ja merimetson kannansäätelyn tärkeyttä.

5. Kalastuksen vakuutustuki

Laki kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta astui voimaan 1.1.2013 (tuki 1.1.2014 alkaen). Hallitus esittää kuitenkin kalastusvakuutustuen muuttamista ja kovaa karsimista (HE 179/2016 vp.). **Elinkeino ei voi hyväksyä hallituksen esitystä muuttaa lyhyen aikaa voimassa ollutta lakia ja kalastusvakuutustukea**. Kalastusvakuutustuki on Suomessa harvoja kansallisia tukimuotoja kaupalliselle kalastukselle.

Järjestelmän asteittainen näivettäminen, ensin uudella lailla 2012, ja nyt rankoilla säästövaatimuksilla (-50 prosenttia), merkitsee käytännössä vakuutusjärjestelmän alasajoa ja loppumista. Liitto katsoo, että käytettävissä oleva vakuutustoiminta on edellytys kaiken elinkeinon ja yritystoiminnan harjoittamiselle. Liitto näkee, että valtion noin miljoonan euron vuosittainen panostus kalastuselinkeinoon antaa yhteiskunnalle lisäarvoa monella tavalla. Tämän kaltainen ”säästö” on ilmeisessä ristiriidassa hallitusohjelman, sinisen biotalouden kärkihankkeen ja elinkeinokalatalouden toimintaohjelman tavoitteiden kanssa.

MMM:n valmistelemaan ja EU:n hyväksymään elinkeinokalatalouden toimintaohjelmaan (2014–2020) sisältyy perusajatus, että säädöksiin, lainkäyttöön ja politiikkaan sisältyy mahdollisimman vähän tekijöitä, jotka vaikeuttavat tai estävät kalatalouden tavoitteiden toteutumista. **Ministeriö on nyt tällä esityksellä heittämässä romukoppaan omia linjauksiaan joita on valmisteltu pitkään ja hartaasti yhdessä alan kanssa**. Esitys vaikuttaa suoraan kuluttajien mahdollisuuteen saada jatkossa kotimaista pyydettyä kalaa.

6. Kansallinen YKP-laki

Eduskunnan käsiteltävänä on parasta aikaa myös hallituksen **esitys YKP-laiksi** (HE 103/2016 vp.). **Keskeistä on, että Ahvenanmaan maakunnan osuuden määritteleminen, sekä siirrettävien käyttöoikeuksien laskenta mantereella, tehdään huolellisesti, oikeudenmukaisesti ja samoin periaattein**. Liitto edellyttää myös, **ettei lakia ja sen tavoitteita vesitetä antamalla asetuksia**, jotka vaarantavat lain tavoitteiden toteutumista.

7. Yksityiskohtaiset esitykset

Yksityiskohtien osalta esitämme seuraavaa:

1. **Hylje ja merimetso**
   - maa- ja metsätalousministeriön keväällä 2007 hyväksymä kannanhoitosuunnitelma hallille ja norpalle on jo vanhentunut ja se tulee uusia mahdollisimman pian.
   - on syytä ryhtyä toimiin metsästyksen ja erityisesti vahinkoeläinten poistamisen tehostamiseksi ja on vältettävä kaikki toimia, jotka estävät metsästyksen harjoittamista, esimerkiksi perustamalla uusia suojelu- ja metsästyskieltoalueita pitkin rannikkoa. Poikkeuslupien hakemista on myös edistettävä ja menettelyn on oltava mahdollisimman nopeaa ja joustavaa. Itämeren norpan metsästysmääriä on lisättävä. SAKL on esittänyt norpan rahoituskauden muuttamista samaksi kuin

hallilla. Norppakannan vahvuuden takia emme pidä perusteltuna rauhoitusaikojen erilaisuutta.
- hylkeiden saalille aiheuttamat vahingot korvataan vain osittain elinkeinokalatalouden toimintaohjelman kautta ja kalastusvakuutusjärjestelmä on uhattuna. Hylkeiden aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen olisi varattava erillinen määräraha talousarvioon.
- merimetsokanta aiheuttaa ongelmia käytännön kalastukselle ja vaikuttaa merkittävästi kaupallisesti tärkeisiin kalakantoihin. Merimetsokannan rajoitustoimiin olisi ryhdyttävä heti ja luonnonsuojelulakia muutettava tältä osin (maa- ja metsätalousministeriön esitys ministeri Tiilikaisen asettamassa merimetsotyöryhmässä keväällä 2016).

2. **Kalastusvakuutustuki (30.40.62)**
   - eduskunnan on keskeyttävä maa- ja metsätalousministeriön suunnitelmat kalastusvakuutustukilain muuttamisesta ja karsimisesta sekä turvattava järjestelmän rahoitus 1.1.2013 voimaan astuneen lain mukaisesti talousarviossa 2018 ja edelleen

3. **SAKL:n tiedotus- ja kehittämistoiminta (30.40.51)**
   - hallitus on esityksessään poistanut vuoden 2016 talousarviossa olevan ja eduskunnan lisäämään 50 000 euron suuruisen määrärahan Suomen Ammattikalastajaliitolle
   - kalastuselinkeinon itse harjoittamaan elinkeinokalatalouden edistämistoimintaan tulisi varata määräraha ko. momentilta. Suomen Ammattikalastajaliitto on ainoa valtakunnallinen ammattikalastajien ja kalastuselinkeinon järjestö maassamme. Määräraha olisi erityisen tärkeä nyt kun elinkeinon toimintaan liittyvät paineet ovat suuret.
   - esitämme, että eduskunta palauttaa summan ja 50.000 euron määräraha myönnetään myös 2017 talousarviossa.

Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry

Kim Jordas
toimitusjohtaja